

370. *Doctrina practica.* — Illud etiam notandum, quod, etsi dato non concesso, sententia Sanchez, et Azorii in uno alterove casu particulari procederet, locum tamen minime haberet in illis locis, provinciis, civitatibus, oppidis aut pagis Germaniæ, Galliæ, aut Poloniæ, in quibus hæretici cum catholicis permixti constanter habitare non permittuntur. cuiusmodi loca in quovis ex his regnis reperiuntur, inter quæ est purissima in fide catholica Bavaria nostra, ut proin, licet aliquibus Germaniæ locis, v. g. ditione Sulzbacensi, civitate Weidensi, civitate Augustana etc., ob permixtam catholicorum cum hæreticis cohabitationem, cessante omni periculo perversionis et scandali licitum in casu particulari vi consuetudinis foret matrimonium catholici cum hæretica, tamen semper illicitum esset in Bavaria; eo quod non detur communicatio consuetudinis, uti et privilegiorum, nec licet aut valet aliquid vi consuetudinis in hoc loco, ex eo, quod consuetudo hujus vigeat in alio loco, juxta lib. I, tit. IV, *de Consuetud.* n. 160 et 161.

371. *Corollarium practicum, quandonam licitum, aut illicitum sit matrimonium catholici cum hæretica.* — Cæterum ad Quæsitum principale n. 357. positum Resp. III. Matrimonium catholici cum parte hæretica in initum expresso hoc, aut tacito pacto, vel conditione; ut vel omnes, vel aliquæ proles v. g. masculæ educantur in secta hæretica patris, femellæ autem in vera religione catholica matris, semper et ubique illicitum, iniquissimum, et graviter peccaminosum, tam contra jus ecclesiasticum, quam divinum est. Bosco, loc. cit.; Perez, loc. cit., n. 6; Sporer, loc. cit., n. 120; Navarrus, lib. I, consil. 1, q. 25, n. 63; Dicastill., disp. 7, n. 705; Layman, loc. cit., n. 3, dicens, id apud omnes in confesso esse. Et quidem quod fit contra jus ecclesiasticum patet ex c. fin. *de Conversione infidel.* et concordant jura supra n. 360. allegata. Quod autem sit contra jus divinum, inde constat, quia juxta omnes theologos quivis parentum de jure divino ex pietate tenetur curare, ut proles in vera fide educetur, et acquirat necessaria media ad salutem; ergo matrimonium inire non potest cum tacito, vel expresso pacto, aut conditione obligationi contraria, omnes videlicet, vel aliquam prolem negligendi in hac educatione, ac permittendi, ut in damnable secta educetur.

Nec quidquam in contrarium evincunt consuetudines etiam immemorales in pluribus locis palam existentes, et toleratæ. Nam contra est, quod hæc pacta sint etiam contra jus divinum, contra quod consuetudo etiam immemoralis penitus nihil operatur, textu expresso c. fin. *de Consuetud.*

Et ex his colliges, quandonam liceat catholico contrahere matrimonium cum hæretica, et quando non. Licet namque semper I. Quotiescunque hæreticus serio promittit, quod post contractum matrimonium veram fidem amplecti velit, si justa subsit causa professionem fidei, et absolutionem ab hæresi differendi, usque ad matrimonium contractum ubivis locorum, etiamsi hæretici cum catholicis permixti non maneant, juxta dicta. n. 363.

Licet II. Vi consuetudinis in locis, ubi hæretici cum catholicis permixti habitant, si revera abest omne periculum perversionis, et scandali, juxta dicta n. 366 et seqq.

E contra illicitum est semper et ubique I. Quando in initum cum tacito vel expresso pacto omnem, vel aliquam prolem educandi in secta hæretica, juxta dicta n. 371. Et quia in illis partibus Germaniæ, in quibus hæretici cum catholicis permixti habitant, cum præfato tacito vel expresso pacto ordinarie contrahitur, ordinarie ibidem est illicitum per dicta n. 368.

Illicitum est semper II, in locis, in quibus hæretici cum catholicis permixti non habitant, etsi contrahatur sine præfato iniquo pacto, et absit omne periculum perversionis et scandali, juxta dicta n. 362.

Illicitum est III, semper et ubique, etiam in locis, ubi hæretici cum catholicis permixti vivunt, quandonam adest periculum perversionis vel scandali, sive ratione ipsius conjugis catholici, sive ratione prolium.

Et quia ordinarie in quovis matrimonio catholici cum hæretico adest vel iniquum tacitum vel expressum pactum, aut periculum perversionis, aut periculum scandali, et ruinæ alicujus spiritualis, sive ex propria conjugis aut prolium, aut aliorum parte, ordinarie quovis in loco illicitum est matrimonium catholici cum hæretica, nisi serio promittat, quod post contractum matrimonium veram velit amplecti fidem per dicta n. 363, et seqq.

Plura de impedimento disparis cultus vide specialiter apud Bosco, qui sicut totam materiam matrimonii per plures tomos theolo-

§ X. DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII, ET DE DISPENSATIONE EORUM, ETC. 389

gice et juridice insigniter pertractat, sic integrum tomum de solis impedimentis egrégium exhibet.

372. *De impedimento raptus quid statuerit Tridentinum?* — Quæritur III. Quid sit, et in quo consistat impedimentum raptus? Ante responsionem notandum, hoc impedimentum esse a concilio Tridentino, sess. 24, *de Reform. matrim.* cap. vi, sequentibus verbis statum: « Decernit S. synodus inter raptorem et raptam, et quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse subsistere matrimonium, quod, si rapta a raptoe separata, et in loco tuto, ac libero constituta illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat; et nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, et favorem præbentes sint jure excommunicati ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces; et si clerici fuerint, de proprio gradu decedant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive in uxorem duxerit, sive non, decenter arbitrio judicis dotare. »

373. *Raptus, quid? Requiritur ad eum violentia physica, vel moralis.* — Resp. I. Raptus, in quantum dirimit matrimonium, est violenta abductio fœminæ in ordine ad contrahendum matrimonium. Est in re communis. Explicatur definitio, et ostenditur, plures ad verum raptum in ordine ad præsens requiri conditiones. Dicitur I. Violenta abductio, ut indicetur ad raptum requiri aliquam violentiam, vel physicam per violentam manuum injectionem, vel moralem, per minas aut gravem metum: si enim puella volens vel consentiens, etsi insciis parentibus abducatur, raptus non erit, uti bene observat Navarrus, lib. V, consil. 3, n. 1, *de Rapt.*; Sanchez, lib. VII, disp. 12, n. 36; Layman, loc. cit. n. 2, cum communi, quia raptus, et rapina aliquam violentiam continent, arg. c. *Cum causam*, 6, *de Raptor.* ubi summarium sic habet: « Raptus non dicitur, ubi volens pro matrimonio abducitur. » Unde ibidem etiam statuitur, nullum esse impedimentum ex hoc, quod parentes inviti sint, et reclamant, si præcedente tractatu de matrimonio puella consentiens abducitur.

374. *Ipsi raptae illata: . . . sufficit eam inferre parentibus.* — Porro debet violentia inferri ipsi fœminæ; nec sufficit, si solis inferatur parentibus aut tutoribus, aut ipsis invitis consentiens abducatur puella. Sanchez,

loc. cit. disp. 13, n. 12; Perez, disp. 38, sect. 4; Coninck, disp. 41, n. 48; Sporer, p. IV, cap. I, sect. 1, n. 28; Hurtado, et alii contra Navarrum, lib. V, consil. 2, n. un. *de Rapt.* et plures alios a Sanchez citatos. Ratio est, tum quia odia sunt restringenda, c. *Odia de Reg. jur.* in 6. Tum quia decretum Tridentini præcise intendit cavere, ne lædatur libertas matrimonii; quæ utique non læditur, si puella libere consentiens abducatur, etsi vim aut violentiam patiantur parentes, vel inviti reclamant: cum libertas puellæ nubere volentis non dependeat a voluntate parentum, imo si ab ipsis dependet, hoc ipso jam minor, et non plena foret.

375. *Circa quamvis fœminam etiam meretricem fieri potest raptus.* — Dicitur II. Fœminæ, ad indicandum sufficere ad raptum, quæcunque sit fœmina, sive virgo, sive corrupta, sive meretrix, sive honesta, sive vidua, sive conjugata sit. Bosco, *de Impedim. matrim.* disp. 12, sect. 9, concl. 4; Sanchez, lib. VII, disp. 13, n. 14, et alii. Ratio est, quia concilium Tridentinum, sess. 21, *de Reform. matrim.* cap. vi, universaliter ac indistincte de raptu loquitur; ergo indistincte erit intelligendum, cum « ubi jus non distinguit nec nos distinguere debeamus, » l. *De pretio. ff. de Public. in rem act. et verba generalia generaliter sint intelligenda c. Quia circa*, 22, *de Privileg.* præsertim, ubi est eadem ratio, arg. l. *Ideo. ff. de Legib.* uti in præsentem res se habet. Ratio enim, ob quam concilium Tridentinum ita statuit impedimentum raptus, est ut salva semper maneret libertas matrimonii; qua libertate non minus gaudere debet corrupta aut meretrix, vel vidua, quam virgo, aut honesta; cum quævis æquale sibi ipsi imponat onus.

376. *Non autem circa virum.* — Dicitur etiam præterea fœminæ: ad indicandum quod hujus solius, et non viri violenta abductio constituat raptus impedimentum a concilio Tridentino introductum; ut proin si fœmina rapiat virum, et hic postea, etsi adhuc in potestate rapiantis fœminæ raptus constitutus consentiat, validum inter eos sit matrimonium. Sanchez, lib. VII, disp. 12, n. 16; Perez, loc. cit. n. 1; Pontius, cap. LXIX, n. 6; Bosco, loc. cit. concl. 3, a. n. 81; Herinx, *de Impedimento raptus*, disp. 6, n. 80; et ipso teste communior aliorum contra Gutierrez, *de Matrim.* cap. LXXXVIII, n. 6, et alios. Ratio est, quia decretum Tridentini, cit. sess. 24, *de Reform. matrim.* cap. vi, de

solo viri raptore verba facit, ibi : « Quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, » et statim postea, « quod si raptor, etc. » Item : « Et nihilominus raptor. » Et merito, quia cum leges condi soleant de casibus natis occurrere, rarissime autem femina rapiat virum, recte de solis raptoribus statutum censetur impedimentum raptus. Accedit, quod simus in odiosis, et correctoriis anti-qui juris; consequenter restringere potius quam ampliare debemus, arg. c. *Odia. de Reg. jur.* in 6, et c. 28, eod.

377. *Raptus ut sit, fieri debet in ordine ad contrahendum matrimonium.* — Dicitur III, in conclusione : « In ordine ad contrahendum matrimonium; » quia si non matrimonii, sed libidinis, vel alterius rei causa fiat violenta abductio feminae, impedimentum raptus non erit. Sanchez, loc. cit. n. 4; Bosco, loc. cit. a. n. 86; Sporer, loc. cit. n. 29; Perez, loc. cit. n. 3, et alii contra Sa, §. *Matrimonium*, et nonnullos alios. Ratio est, quia concilium Tridentinum, loc. cit. praecise intendit libertati matrimonii consulere, prout constat ex textu et rubrica sessionis quae est de *Reform. matrim.* ergo intelligendum venit de solo raptu causa matrimonii : factio : praesertim quia, quando textus est dubius, intelligi debet, ut conveniat rubricae : et valet argumentum a rubro ad nigrum, id est, a rubrica ad textum, prout amplius dictum in proemio § 6, a. n. 96. Et hinc plures doctores limitant c. 1, de *Clerico non ordin. minist.* quod non extendatur ad laicum exercentem ordinem, quia rubrica est de clerico. Accedit, quod simus in odiosis, et juris correctoriis, consequenter restringere magis, quam ampliare debemus, cit. c. *Odia*, et c. 28, de *Reg. jur.* in 6.

378. *Raptus impedimentum quando cesset.* — Resp. II. Impedimentum raptus inter raptorem et raptam viget, etiamsi rapta post raptum libere consentiat; « si adhuc est in potestate raptoris : secus, si ab eo separata, et in loco tuto ac libero constituta, illum in virum habere consenserit. » Communis ac certa ob claram dispositionem concilii Tridentini, cit. sess. 24, de *Reform. matrim.* cap. vi.

379. *Raptus poena.* — De poenis raptus causa matrimonii facti, vide textum concilii Tridentini supra n. 372, adducti. De raptu prout est species luxuriae, graveque crimen, et de poenis ejus tam jure canonico, quam

civili statutis, exacte dicitur lib. V, tit. de *Raptor.*

380. *De dispensatione impedimentorum. Remissive.* — Quæritur IV. Quis, et quando in impedimentis matrimonii dispensare possit, ac soleat? Item quid in praxi observandum pro obtinenda dispensatione? Resp. ad quaesitum patebit infra in fine hujus lib. IV, ubi appendicem habet practicam de dispensatione super impedimentis matrimonii.

381. *De convalidatione, seu ratificatione matrimonii nulliter contracti. Remissive.* — Et quia saepe contingit, quod conjuges matrimonium ob impedimentum dirimens nulliter contrahentes sine scandalo, diffamatione aut alio gravi praedjudicio, vel periculo separari amplius nequeant, consequenter matrimonium nulliter contractum ratificare, et validare, seu de novo valide contrahere debeant, subjungetur ibidem instructio practica, quomodo obtenta dispensatione matrimonium nulliter contractum ratificare, seu revalidare possint ac debeant. Quam utramque materiam de dispensatione nempe, ac de revalidatione matrimonii ideo ad finem differre placuit, ut prius per decursum hujus lib. IV, integra materia de matrimonio, et impedimentis ejus explicata, dispensatio, et revalidatio pro quovis casu facilius capiatur. (ADNOTATIO LXX.)

TITULUS II.

De desponsatione impuberum.

1. *Ratio continuationis.* — Postquam tit. praeced. actum est de sponsalibus et matrimonio in genere, compilator juris canonici recto ordine pergit ad sponsalia, et matrimonium in specie, et quidem in praesenti titulo ad illa, quae impuberes inter sese, aut cum puberibus contrahunt. Ubi praecipue agit de aetate requisita ad sponsalia et matrimonium. Et quoniam praesens titulus multa non continet, in paragraphos eum non dividimus.

2. *Puberes, et impuberes, qui?* — Notandum prius. Impuberes esse et dici illas personas, quae nondum attigerunt annos a jure ad pubertatem requisitos. Requiritur autem ad pubertatem in foemellis 12 anni completi, in masculis autem 14, l. fin. c. *Quando*

tutores esse desinant, ibi : « Jubemus, quemadmodum feminae post impletos 12 annos omnimodo pubescere judicentur, ita et mares post excessum 14 annorum pubescere existimeantur. H. N. »

3. *Ad sponsalia requiritur et sufficit septennium.* — Quæritur I. Quae aetas requiratur tam ad sponsalia, quam ad matrimonium? Resp. I. Ad valorem sponsalium tam in foemina, quam masculo requiritur et sufficit septennium completum. Communis ac certa, arg. c. *Litteras*. 4, c. *Accessit*. 5, et c. *Ad dissolvendum*. 13, h. t. ubi clare habetur, sponsalia ante septennium completum esse nulla ex defectu consensus, nullumque exinde oriri impedimentum publicae honestatis; nisi septennio completo ea ratificent. Concordat l. *In sponsalibus*. 14, ff. de *Sponsalib.* et c. un. h. t. in 6, ibi : « Si infantes ad invicem, vel unus major septennio, et alter minor, sponsalia contraxerint ipsi, vel parentes pro eis, nisi per cohabitationem mutuum, seu alias verbo vel facto ipsorum liquido appareat, eosdem in eadem voluntate factos majores septennio perducare; sponsalia ejusmodi, quae ab initio nulla erant, per lapsum temporis, minime convalescunt, et ideo cum sint nulla, ratione defectis consensus, publicae honestatis justitiam non inducunt. » Ratio est, quia ad sponsalia requiritur et sufficit usus rationis, qui septennio completo ordinarie adest, et adesse praesumitur, arg. cit. l. *In sponsalib.* 14, ff. de *Sponsalib.* et l. *Si infanti*. § fin. c. *de Jure deliberandi*.

4. *Nisi malitia suppleat aetatem. Et quid hoc?* — Dicitur autem notanter in conclusione ordinarie; quia, si, uti extraordinarie contingere potest, malitia, seu potius prudentia, suppleat aetatem, indeque ante septennium jam quis veniat ad usum rationis, etiam tunc valebunt sponsalia: Sanchez, lib. I, disp. 16, n. 9; Covarruvias, p. I, de *Sponsal.* cap. II, n. 1; Joan. Andreas, in c. *Juvenis. de Sponsal.* n. 9; Sylvester. §. *Sponsalia*, q. 2, dicit. 2, cum communis aliorum contra Panormitanum, in cit. c. *Juvenis. de Sponsal.* n. 5; Castro Palao, tract. XXVIII, disp. un. punc. 6, n. 8, et alios arg. cit. c. *Juvenis*. 3, de *Sponsalib.* ubi habetur, ex sponsalibus a minore septennio contractis ortum esse impedimentum publicae honestatis; consequenter valida fuisse; cum hoc non nisi ex validis oriatur sponsalibus, tam de jure antiquo, arg. c. un. de *Sponsalibus*.

in 6, et ibi Barbosa, n. 4, quam novo concil. Trident. sess. 24, de *Reform. matrim.* cap. III; si autem valida fuerunt, alia ratione id contingere non potuit, quam quia malitia supplebat aetatem; uti bene advertit Glossa, in cit. c. *Juvenis*. §. *Dubia*, ad finem. Nec obstant jura n. 3, citata, septennium generaliter requirentia. Nam contra est, quod jura ideo tantum requirunt septennium quia ante illud tempus ordinarie non censetur adesse usus rationis, consequenter deficere consensum necessario requisitum, arg. c. un. h. t. in 6, ibi : « Cum sint nulla ratione defectus consensus, » ergo si malitia supplet aetatem, et usus rationis, consequenter et consensus ante septennium adest, valebunt sponsalia : sicut ob malitiam, aetatem supplementem, valet matrimonium ante annos pubertatis contractum, textu expresso c. *De illis*. 9, h. t. licet alias jura ad matrimonium annos pubertatis indistincte ac generaliter requirant, juxta dicenda n. 6.

5. *Et si loco liberorum contrahant parentes.* — Resp. II. Sponsalia ante septennium unius, aut utriusque sunt invalida, etsi illa loco liberorum contraxerint parentes; nisi liberi facti septennio majores ea ratificent, textus expressus est in c. un. h. t. in 6, quem habes supra n. 3. Nec obstat c. 1, h. t. ubi quod finis, « postquam pervenerit ad perfectam aetatem debeat adimplere, » non tantum sponsalia, sed et matrimonium a patre loco illius, usum rationis nondum habentis contractum. Resp. enim cum Fagnano, ibid. n. 7, et communi canonistarum, hoc intelligendum esse, quod filius debeat ea adimplere ex debito honestatis, non vero necessitatis. (ADNOTATIO LXXI.)

6. *Ad valorem matrimonii requiritur pubertatis aetas.* — Resp. III. Ad valorem matrimonii tam de jure civili, quam canonico requiruntur et sufficiunt anni pubertatis, duodecim nempe in foeminis, et quatuordecim in masculis, nisi malitia suppleat aetatem. Rursus communis et certa, ob clara jura, prius. *Instit. de nupt.* et l. 4, ff. de *Actu nupt.* c. *Puberes*. III. c. *Attestationes*. x. et c. fin. h. t. Ratio est, quia cum matrimonii finis principalis sit prolis generatio, haec autem sine potentia generandi, et carnaliter coeundi haberi nequeat, potentia vero ista ante dictam aetatem adesse ordinarie non possit per jura citata, merito eadem jura impedimentum dirimens matrimonii statuerunt inter eos, qui praefata aetate non gaudent.